

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

135

Vragen van het lid **Jadnanansing** (PvdA) aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over *hoge extra opleidingskosten voor mbo-leerlingen* (ingezonden 7 juli 2015).

Antwoord van Minister **Bussemaker** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) (ontvangen 28 september 2015) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2014–2015, nr. 3239

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Leerplichtige MBO-studenten stuiten op hoge kosten»?¹

Antwoord 1

Ja, ik ben hiermee bekend.

Vraag 2

Deelt u de mening dat extra opleidingskosten nooit een barrière mogen zijn om een mbo-opleiding te kunnen volgen?

Antwoord 2

Ja, deze mening deel ik. In de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) is bepaald dat een bekostigde instelling aanspraak heeft op bekostiging uit 's Rijks kas voor het verzorgen van beroepsopleidingen. Ook is in de WEB geregeld dat de instellingen daarvoor een rijksbijdrage krijgen. Het huidige bekostigingsstelsel gaat ervan uit dat een instelling met de ontvangen rijksbijdrage de noodzakelijke onderwijsactiviteiten verzorgt. Inschrijving wordt niet afhankelijk gesteld van een andere dan een bij of krachtens de wet geregelde geldelijke bijdrage. Op dit moment is enkel één geldelijke bijdrage verplicht gesteld en dat betreft het les- en cursusgeld. Dit wordt enkel betaald door studenten die op 1 augustus 18 jaar of ouder zijn. Bij de inschrijving van de studenten mag geen andere geldelijke bijdrage worden geëist. Niettemin kunnen er zaken zijn waarvan het redelijk is dat de student erover beschikt en waarvoor de student zelf de verantwoordelijkheid draagt. De instelling hoeft daarin niet te voorzien. Dit zijn met name onderwijsbenodigdheden, die de student nodig heeft om de lessen voor te bereiden of waarvan de student afhankelijk is op grond van persoonlijke

¹ <http://leergeld.nl/nieuws/leerplichtige-mbo-studenten-stuiten-op-hoge-kosten-183>

kenmerken. De aanschaf van deze onderwijsbenodigdheden moet wel binnen redelijke grenzen zijn en mag de deelname aan een opleiding niet belemmeren. Voor opleidingen waar dit op draagkrachtproblemen stuit kunnen studenten en ouders samen met de school een oplossing zoeken. Scholen hebben bijvoorbeeld de mogelijkheid om een betalingsregeling te treffen, hebben de mogelijkheid van bruikleen van onderwijsbenodigdheden, of hebben een noodfonds waar een beroep op kan worden gedaan. Misstanden worden aangepakt. Sinds september 2012 wordt bij alle reguliere onderzoeken van de Inspectie van het Onderwijs naar schoolkosten gekeken. Daarnaast worden signalen zeer serieus genomen. Als niet aan de wettelijke eisen wordt voldaan, eist de inspectie herstelmaatregelen. Er wordt een heronderzoek uitgevoerd om vast te stellen of de tekorten zijn opgeheven. Zo niet, dan kunnen sancties volgen. In het bericht «Leerplichtige mbo-studenten stuiten op hoge kosten» zijn de reiskosten ook genoemd. Ook minderjarige mbo'ers krijgen uiterlijk 1 januari 2017 recht op de reisvoorziening. Hierdoor worden minderjarige mbo'ers vanaf dan niet meer geconfronteerd met (hoge) reiskosten. Eventuele drempels die studenten door reiskosten voelen bij hun studiekeuze en stage, worden zo voorkomen.

Vraag 3

Herkent u signalen dat het niet kunnen aanschaffen van benodigde leermiddelen ertoe kan leiden dat jongeren niet worden toegelaten tot een mbo-opleiding?

Antwoord 3

De inspectie heeft deze signalen niet ontvangen. Ook in het halfjaarlijks overzicht van januari tot en met juni 2015 van klachten en meldingen die de inspectie van het JOB ontvangt, is dit geen thema gebleken. Wel ontvang ik regelmatig burgerbrieven over school- en reiskosten voor minderjarige mbo-studenten. Minderjarige mbo-studenten krijgen vanaf 1 januari 2017 een studentenreisproduct waardoor de kosten voor deze groep afnemen en de toegankelijkheid van mbo-opleidingen wordt geborgd.

Vraag 4

Welke verplichtingen hebben mbo-scholen met betrekking tot het tijdig bekendmaken van extra opleidingskosten?

Antwoord 4

Een school moet op heldere wijze, voorafgaand aan de inschrijving, informatie verschaffen over de vrijwillige bijdrage en kenbaar maken over welke onderwijsbenodigdheden de student moet beschikken zodat deze een inschatting kan maken van de bijkomende kosten. Ook moet de school duidelijk melden dat bij het niet afnemen van zaken die onder de vrijwillige bijdrage vallen, het onderwijs voor de student niet in het geding komt. Waar dit op financiële problemen stuit heeft het de voorkeur dat de school samen met de student en de ouders hiervoor een oplossing zoekt.

Vraag 5

Kunt u inzichtelijk maken bij welke opleidingen de extra opleidingskosten boven € 800, het maximale kindgebonden budget, liggen?

Antwoord 5

Er worden duizenden mbo-opleidingen aangeboden in mbo. Dit maakt het erg lastig om per individuele mbo-opleiding deze informatie op te vragen, en actueel te houden. Er is wel informatie beschikbaar over de totale schoolkosten volgens ouders en mbo-studenten naar leerweg en sector. Deze informatie staat vermeld in de laatste schoolkostenmonitor 2012–2013. Uit deze schoolkostenmonitor blijkt dat de gemiddelde totale schoolkosten op € 611,- liggen, met een spreiding van gemiddeld € 360,- voor bbl techniek tot gemiddeld € 906,- voor bol techniek. Voor bol economie liggen de kosten op € 902,-. Voor de andere leerwegen en sectoren liggen de bedragen onder de € 800,-. De algehele conclusie uit de schoolkostenmonitor 2012–2013 is dat de gemiddelde totale schoolkosten volgens ouders en mbo-studenten sinds de meting daarvoor, in 2010, over het algemeen gedaald zijn.

Vraag 6

Waar kunnen ouders van minderjarige mbo-leerlingen terecht die met hogere extra opleidingskosten dan het maximale kindgebonden budget te maken hebben? Bent u bereid met mbo-scholen in gesprek te gaan om te zorgen dat ouders, die deze kosten niet kunnen betalen, bij de school terecht kunnen?

Antwoord 6

In eerste instantie is van belang dat mbo-scholen vóór het moment van inschrijving van de student duidelijkheid bieden over de bijkomende kosten voor een student zodat deze in staat is hierop te anticiperen. Ook is het zaak dat scholen soberheid betrachten bij het voorschrijven van extra onderwijsbenodigdheden voor een opleiding en dat studentenraden actief gebruik maken van het instemmingsrecht op het punt van de vrijwillige bijdrage en het gesprek aangaan met het College van Bestuur over het schoolkostenbeleid van een school. Inmiddels is een wetsvoorstel in voorbereiding waarin wordt geregeld dat naast het instemmingsrecht op de vrijwillige bijdrage, de studentenraden ook adviesrecht krijgen over het beleid met betrekking tot schoolkosten.

Verder zal ik richting de MBO Raad aangeven dat ik er belang aan hecht dat scholen de ruimte die er is voor een gespreide betaling ook benutten en er op aandringen dat de MBO Raad deze mogelijkheid actief bij de scholen onder de aandacht brengt. Afgelopen zomer heeft de MBO Raad een kleine informele ronde gedaan langs een aantal scholen om te vragen welke mogelijkheden zij hebben voor studenten die de schoolkosten niet kunnen betalen. Vrijwel alle bevroegde scholen bleken een voorziening te hebben getroffen, bijvoorbeeld de mogelijkheid om een betalingsregeling te treffen, een noodfonds of een schoolfonds.

Vraag 7

Hoe beziet u de constatering dat de veranderde uitbetalingssystematiek van jaarlijks voor het begin van het schooljaar naar maandelijks ervoor zorgt dat ouders aan het begin van het schooljaar de extra kosten niet kunnen opbrengen? Zijn er mogelijkheden om ouders, die hierdoor extra opleidingskosten niet kunnen betalen, tegemoet te komen?

Antwoord 7

De inkomensafhankelijke tegemoetkoming in de onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) voor ouders met kinderen jonger dan 18 jaar is vanaf schooljaar 2015/2016 opgehouden te bestaan. In plaats hiervan is het kindgebonden budget voor kinderen van 16 en 17 jaar vanaf 1 augustus 2015 omhoog gegaan. De uitbetaling van de WTOS gebeurde echter niet in één keer, aan het begin van het schooljaar, maar in twee vrijwel gelijke termijnen. De helft van het totale jaarbedrag werd betaald omtrent het begin van het schooljaar en de andere helft, of minder dan de helft als de persoon al 18 jaar werd gedurende het schooljaar, werd in januari betaald. Het kindgebonden budget kent echter een maandsystematiek. Ik kan mij voorstellen dat deze veranderde uitbetalingssystematiek het voor ouders met beperkte financiële mogelijkheden moeilijk maakt om de kosten voor extra schoolbenodigdheden op één moment, aan het begin van het schooljaar te voldoen.

Scholen kunnen ouders tegemoet komen door een gespreide betalingsregeling te treffen. Ik zal het belang hiervan bij de MBO Raad onder de aandacht brengen. Verder moet de school vóór het moment van inschrijving van de student duidelijkheid bieden over de bijkomende kosten voor een student en de ouders zodat deze in staat zijn hierop te anticiperen en moet de school soberheid betrachten bij het voorschrijven van extra onderwijsbenodigdheden. Ook zouden studenten actiever gebruik kunnen maken van het instemmingsrecht door studentenraden ten aanzien van de vrijwillige bijdrage die scholen van studenten vragen en het schoolkostenbeleid vaker ter sprake kunnen brengen bij het College van Bestuur. Indien er toch signalen binnenkomen van onevenredig hoge extra kosten dan zal de Inspectie van het Onderwijs herstelmaatregelen aan de school opleggen. Sinds september 2012 wordt bij alle reguliere onderzoeken van de inspectie naar de hoogte van de schoolkosten gekeken. Aanvullend laat ik periodiek een schoolkostenmonitor in het vo en het mbo uitvoeren om erop toe te zien dat de schoolkosten voor ouders beheersbaar zijn en blijven.